

INSTITUT INTERPELACIJE U PARLAMENTARNOM PRAVU FRANCUSKE

Sažetak

Autori izdvajaju i detaljno analiziraju karakteristike, funkcije i značaj interpelacije, koja predstavlja tradicionalnu parlamentarnu prerogativu u oblasti političke kontrole izvršne vlasti, ali i značajno pravo poslanika – individualno ili kolektivno. Interpelacija može da stavi u izgled političku odgovornost vlade sa efektima ostavke ili izglasavanje nepoverenja vladi ili jednom njenom članu. Ona nužno navodi na otvaranje rasprave pred licem javnosti, što bez obzira na ishod debate predstavlja javnu i informativnu komponentu ovog instituta. Autori, koristeći komparativni, istorijskopравни i dogmatskopравни metod, čine osvrt na razvitak ovog instituta kroz različite epohe francuske ustavnosti i, na kraju, predstavljaju pozitivnopravna rešenja.

Ključne reči: interpelacija, parlamentarizam, politička odgovornost, debata, javnost.

---

* Pravni fakultet, Univerzitet u Kragujevcu, Srbija.
E-mail: jvuckovic@jura.kg.ac.rs
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0598-7599>

** Pravni fakultet, Univerzitet u Kragujevcu, Srbija.
E-mail: akovacevic@jura.kg.ac.rs
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5632-1917>

THE INSTRUMENT OF INTERPELLATION IN PARLIAMENTARY LAW IN FRANCE

Summary

The authors define and thoroughly analyze the characteristics, functions and significance of interpellation, which represents the traditional parliamentary prerogative in the area of political control of the executive authority, while it also represents a significant right of members of parliament, which is both individual and collective. Interpellation can put the political responsibility of the government into perspective with potential outcomes of resignation or vote of no confidence for the government or one of its members. As a matter of course, it leads to the beginning of a discussion in the face of the public, which represents a public and informative component of this instrument regardless of the outcome of the debate. By using the comparative, legal historical method and legal dogmatic method, the authors reflect on the development of this instrument over various periods in French constitutionality, and finally they present positive legal solutions.

Keywords: interpellation, parliamentarism, political responsibility, debate, the public.

1. Uvod

Francuska je država sa bogatom ustavnom istorijom i parlamentarnom praksom. U bilo kojoj analizi ustavnog razvoja i parlamentarnog života ove zemlje, treba se osvrnuti na značaj Francuske revolucije i Deklaracije o pravima čoveka i građanina. Prihvatajući 1875. godine parlamentarni sistem, Francuska republika uspostavlja njegovu posebnu varijantu, koja je izvršila znatan uticaj na ustavne sisteme niza drugih zemalja (Portugalija, Island, Finska, Srbija).¹ Parlamentarizam u Trećoj francuskoj republici funkcionisao je u višestranačkom sistemu, pa je formiranje vlade bilo moguće uz pomoć koalicije dve ili više stranaka. Međutim, vlada je snosila odgovornost pred oba doma parlamenta i obrazovanje koalicionih vlada imalo je za posledicu česte parlamentarne krize. Za francuski parlamentarizam vrlo je

¹ Od specifičnosti ovog parlamentarnog sistema možemo nabrojati odlučujuću ulogu parlamenta, nestabilnost vlada, relativno slabu poziciju Predsednika republike i snažnu državnu upravu. U Francuskoj je, naime, i nastala ustanova Državnog saveta sa ulogom kontrole upravnih akata. Ovu ustanovu su, po uzoru na Francusku, kasnije preuzele brojne države, prilagođavajući rešenja svojim ustavno-pravnim i političkim sistemima (vid. Jovičić, 1984, pp. 144-145).

karakteristično da šef države ima odlučujuću ulogu prilikom imenovanja vlade. Iako je u Četvrtoj republici bilo pokušaja da se položaj vlade osnaži kroz uvođenje odgovornosti isključivo pred donjim domom i kroz pravo šefa države da raspusti Nacionalnu skupštinu, nastavljena je praksa nestabilnih vlada. Upravo zbog tih negativnih iskustava, Ustavom Pete republike položaj izvršne vlasti je značajno osnažen, a naročito položaj šefa države. Osnovno sredstvo kojim se ostvaruje kolektivna odgovornost vlade je i dalje glasanje o poverenju.

Interpelacija predstavlja instrument kontrole vlade. Normativno uvedena u Francuskoj 1791. godine, danas je zastupljena u skoro svim parlamentarnim demokratijama, naravno, u različitim oblicima svojstvenim datom ustavnom i političkom sistemu zemlje u kojoj se primenjuje. U nekim državama interpelacija je bliska najdrastičnijem sredstvu kontrole – predlogu za izglasavanje nepoverenja, dok je, u drugim teško povući oštru granicu između interpelacije i „običnog” poslaničkog pitanja u pisanoj formi (u tom smislu, interpelacija se najčešće definiše kao kvalifikovano poslaničko pitanje). Interpelacija je očito nezaobilazno sredstvo kontrole i ta dimenzija ozbiljnosti često se naglašava propisivanjem velikog broja poslanika koji je mogu podneti. Međutim, takav uslov, s druge strane, može dovesti i do situacije da ona uopšte ne zaživi u praksi. Interpelacija sadrži političku sankciju jer se njom može aktivirati ministarska odgovornost i razrešenje, odnosno dovesti dalje do ostavke vlade ili pojedinog njenog ministra. Upravo stoga, interpelacija predstavlja najenergičnije i najšire sredstvo parlamentarne kontrole.²

Radi celovitijeg sagledavanja interpelacije kao mehanizma parlamentarne kontrole u Francuskoj, zemlji gde je interpelacija nastala, ali i gde je ova procedura gotovo neprepoznatljiva, smatramo poželjnim da se najpre izdvoje i analiziraju karakteristike, funkcije i značaj interpelacije, a nakon toga učini osvrt na razvitak ovog instituta kroz različite faze francuske ustavnosti i najzad predstave pozitivnopravna rešenja, uz predlog jasnijeg i preciznijeg sadržinskog i proceduralnog razdvajanja ovog instituta od predloga za izglasavanje nepoverenja vladi.

2. Karakteristike i značaj interpelacije kao instrumenta parlamentarne kontrole

Sredstva delovanja parlamenta prema vladi mogu se svrstati u dve grupe: prva grupa ne dopušta direktne sankcije, to jest do glasanja o poverenju vladi,

---

² Karakteristike instituta interpelacije iz Treće francuske republike umnogome su inspirisale tvorce Vidovdanskog ustava prilikom normativnog regulisanja ovog instituta, a brojna rešenja propisana tadašnjim skupštinskim poslovníkom mogu se pronaći i u današnjem srpskom parlamentarnom pravu interpelacije (vid. Kovačević, 2021, pp. 259-260).

dok druga uvlači „u igru” pitanje poverenja, odnosno može težiti povlačenju vlade putem direktnog pritiska (Duverger, 1985, pp. 394-395). Interpelaciju možemo svrstati u drugu grupu sredstava.

Samom nazivu „interpelacija” pripisuju se različita značenja. Nekada se pod tim pojmom podrazumeva debata o jednostavnim pitanjima, ponekad i sama pitanja bez debate. Kako navodi Ratko Marković (2014, p. 281), „cilj interpelacije nije (...) informacija, nego diskusija i rasprava, a potom, eventualno, i sankcija prema vladi. Interpelacija znači pitati, ali i pitajući protestovati.” Čini se jasnim da se ovde radi o takvom parlamentarnom institutu koji u formalnom smislu obuhvata pitanja upućena vladi, no – sa suštinskim razlikama u odnosu na instrument poslaničkog pitanja. Ovde se, naravno, izuzimaju ona pitanja koja je moguće postaviti neformalno u okviru parlamentarne debate, bilo u plenumu, bilo na sednicama odbora. Interpelacija upućena vladi ili pojedinom ministru dovodi do debate i do glasanja. Osnovna razlika između poslaničkih pitanja i interpelacije sastoji se u postojanju ili odsustvu rasprave i glasanja o odgovoru. Interpelacija predstavlja napad poslanika na ministra sa ciljem da se izazove skupštinska rasprava povodom radnji ili akta odgovornog ministra ili vlade u celini (Jovanović, 1924, p. 186).

Motiv za interpelaciju predstavljaju ona poslanička pitanja koja su izazvala javni interes, pa stoga zahtevaju i pretres. U svakom slučaju, pod pojam interpelacije podvode se samo ona pitanja kojima se vlada direktno navodi na osudu ili pak njen član (Morsher, 1976, pp. 53-54). Interpelacija nije samo stvar određenog poslanika ili grupe poslanika koji su istakli interpelativni zahtev. To je pitanje čitavog parlamenta, koji tim povodom ispituje i kontroliše rad vlade. Morscher (1985, pp. 56-62) navodi brojne funkcije interpelacije, koje zajedno čine tzv. „demokratske funkcije interpelacije”. To su: funkcija oživljavanja, funkcija racionalizacije, zaštitna funkcija (zaštita manjine) i funkcija integracije.

Ustavnoppravna i politikološka teorija, ipak, akcenat najčešće stavlja na ciljeve kontrole, odgovornosti i javnosti. Žarko Miladinović (1929, pp. 1-2) je definisao interpelaciju kao deo državnog opšteg prava i nezamenjivo sredstvo u vršenju kontrole uprave, kao sredstvo zaštite „manjine od šikaniranja većine” i kao mehanizam obaveštavanja javnosti o značajnim političkim i državnim pitanjima. Prema ovom autoru, suština interpelacije je kvalifikovano pitanje postavljeno od strane poslanika vladi ili pojedinom njenom ministru, koje se podnosi u posebnom obliku (formi) i koje nije u vezi sa predmetom rasprave u parlamentu (Miladinović, 1929, p. 2).

Interpelativna kontrola je jedan element razgranatog sistema kontrole u parlamentarnom sistemu. Cilj parlamentarne kontrole nije isključivo ocena zakonitosti, već u istoj meri validacija celishodnosti vladinih akata i radnji, odnosno ocena da li su oni u skladu sa opštim, javnim i političkim interesima (Dimitrijević,

2014, p. 474). Reč je, dakle, i o političkoj kontroli rada jedne vlade. Zato se neretko postavlja pitanje merila kontrole postavljanjem interpelacije. Odgovor se čini relativno jednostavnim kada se radi o oceni pravne valjanosti, jer polazi od principa ustavnosti i zakonitosti. Kod kontrole svrsishodnosti je nešto drugačije. Merilo ocene ovde je široko otvoreno, tako da to može biti raspon koji se kreće od izjave vlade do procene izloženog prigovora.

Kao instrument političke kontrole, interpelacija je manje efikasna ako vlada raspolaže snažnom i jedinstvenom parlamentarnom većinom, čiji politički program ona sledi u svojoj aktivnosti. Tada je sasvim izvesno da će interpelacija biti iskorišćena za potvrdu pozicije vlade i za njenu „političku pobjedu”. U nešto labavijim odnosima snaga, interpelacija može argumentovanom kritikom, u toku skupštinske debate, da uzdrma ugled vlade u redovima parlamentarne većine i u okviru javnog mnjenja. Na kraju, vlada može biti primorana da postavi pitanje svog poverenja ili da sam parlament pristupi glasanju o poverenju vladi.

Ustavnopravna teorija i praksa je dala brojne odgovore i mišljenja po pitanju predmeta interpelacije. Interpelacija se može podneti zbog svih predmeta koji spadaju u krug rada parlamenta, bilo da su zasnovani na ustavu, zakonu ili su plod parlamentarne prakse (Miladinović, 1929, p. 15). Prema Ulbrihovom mišljenju (1907, p. 920) to može biti celokupna delatnost vlade. U okviru nemačke pravne doktrine, ističe se da su sve interpelacije dopuštene ako nemaju neustavan karakter, a u vezi s tim, da se nadzor nemačkog parlamenta prostire na sve stvari javnog života (Zorn, 1895, p. 241). Engleski pisac Redlih, govoreći o engleskom donjem domu, tvrdio je da je on nadležan da interpeliše o unutrašnjoj i spoljnoj politici, o zemaljskoj i državnoj upravi, o vladinim namerama i planovima. Takođe, u nizu zemalja nije dopušteno da se interpelacija odnosi na određena pitanja: npr. ako su to pitanja koja se kose sa poretkom ili državnim interesom, ako uključuju u spor šefa države, pitanja koja nisu u nadležnosti vlade (Nikolić, 1998, p. 78). Tako se u Francuskoj, početkom XX veka, isticalo da se interpelacijom mogu kritikovati ne samo upravne (administrativne) radnje već i sudstvo i pravosuđe, osim ako interpelacija nije bila protivna Ustavu ili uvredljiva (Barthélemy, 1933, p. 700).³

Dakle, u najširem smislu, predmet interpelacije predstavlja pitanje od „opšteg interesa”. U svom odgovoru na interpelaciju, vlada ne pruža samo informaciju, već objašnjenje ili opravdanje svoje politike ili akta koji je izraz vladine politike (Petrov, 2015, p. 130). Interpelacija, stoga, nije samo pitanje pojedinog

---

³ Odredbe Poslovnika Narodne skupštine Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, kojima je regulisano pitanje interpelacije, umnogome su nalikovale odredbama francuskog poslovnika: interpelaciju može podneti svaki poslanik „bez pomoći drugih poslanika”, ona ne može biti protivustavna niti uvredljiva, za pretres interpelacije određen je jedan dan u nedelji, četvrtak (Kovačević, 2021, p. 261).

poslanika ili grupe koja je istakla svoj zahtev. To je pitanje ili „parlamentarna stvar” za čitav parlament, koji tim povodom ispituje i kontroliše rad vlade. Za razliku od poslaničkih pitanja, interpelacija može posredno ili neposredno da izazove opoziv ili ostavku vlade. Dakle, kao alternativna forma poslaničkim pitanjima, interpelacija je uvek praćena raspravom posle koje može da usledi glasanje o odgovornosti vlade (Pejić, 2011, p. 210).

Vlada u svom odgovoru mora da objasni, a najčešće i da opravda svoju politiku u odnosu na neku značajnu temu. Iz toga proizilazi da interpelacija može da bude izuzetno delotvorno sredstvo za kontrolu vlade, pod uslovom da je u određenoj zemlji na pravi način koncipirana (ukoliko je dostupna poslanicima, tj. njeno podnošenje se ne vezuje npr. za nedostižno veliki broj poslanika) (Pastor, 2019, p. 205). Što se predmeta interpelacije tiče, samo po sebi se razume da se granica ne može preći, ali se tom pretresanju može stati na put – „interpelacija može da bude nož dvosečac, može da posluži dobroj, a i rđavoj stvari” (Miladinović, 1929, p. 16).

Ukoliko se izričito ustavom ili zakonom ustanovljava pravo interpelacije, onda je jasno pravo svakog poslanika da interpeliše, ali se šire posmatrano to može pretpostaviti čak i tamo gde o tome nema izričitih odredbi. Naime, pravo na interpelaciju proizilazi iz načela ministraske odgovornosti – jer kada je ministar odgovoran, mora biti dopuštena i interpelacija, koja ide baš za tim da se ministarski rad proveri, a ne samo da se javnost obavesti o radu ministarstva. „Iako je istina da je lako kritikovati, a teško bolje stvoriti” (Ulbrich, 1907, p. 922), kritika, odnosno interpelacija, ipak mora biti dopuštena jer je njena svrha da iznosi zamerke na rad vlade i time je kontroliše. Njen krajnji domet ide za tim da se izjavi nepoverenje vladi ili pojedinom članu vlade.

Interpelaciju čine tri bitna elementa, podnošenje interpelacije, debata o interpelaciji⁴ i zaključivanje o interpelaciji: 1) pravom da podnese interpelaciju raspolaže svaki poslanik, s tim što taj njegov zahtev mora potpisati odgovarajući broj poslanika (10, 15, 20, 50). Pravo interpelacije predstavlja individualno pravo, ali može biti i kolektivno (Bruyneel, 1978, p. 80). U nekim zemljama, tim pravom raspolažu poslaničke grupe, pa čak i parlamentarne komisije. Interpelacija se podnosi u pismenoj formi i dostavlja predsedniku parlamenta (doma), saglasno odredbama poslovnika, a u skladu sa propisanom procedurom i u okviru određenih rokova, uvršćuje u dnevni red sednice parlamenta. Komparativno parlamentarno pravo poznaje i izvesna ograničenja za pokretanje interpelacije. Razlog, smisao i cilj ograničavanja prava na podnošenje interpelacije je racionalizacija rada parlamenta. Najčešće se poslovníkom propisuje vremenski rok (izražen u mesecima ili po jednom parlamentarnom zasedanju) u kome se o istom pitanju ne može podneti interpelacija. Ograničenje se

⁴ Postoje i mišljenja da su posebni delovi interpelacije – davanje odgovora ministra na posebno pitanje i parlamentarna rasprava povodom tog pitanja (Lončar, 2000, p. 97).

može odnositi i na broj interpelacija koje može podneti ista grupa poslanika u toku jednog parlamentarnog zasedanja ili u toku godine dana (Pajvančić, 2008, p. 180); 2) debata na sednici parlamenta o interpelaciji ima dvostruko značenje (Nikolić, 1998, p. 79). To je, pre svega, davanje odgovora vlade, odnosno nadležnog ministra na interpelacijsko pitanje, čime se poslanicima pruža tražena informacija. U većini slučajeva se smatra da je vlada dužna da odgovori na postavljeno pitanje, jer uskraćivanje odgovora povlači političku sankciju (Jovanović, 1924, p. 79). Zbog obaveze ministra da odgovori na interpelacijsko pitanje, u ustavnopravnoj teoriji se početkom XX veka postavilo pitanje kakav taj odgovor mora biti. Tako, možemo razlikovati odgovore u materijalnom i u formalnom smislu. Odgovor u materijalnom smislu predstavlja suštinski odgovor na postavljeno pitanje, dok formalni odgovor praktično i nije odgovor na postavljeno pitanje, već njime ministar objašnjava da zaštita državnog interesa sprečava pružanje odgovora na interpelacijsko pitanje (Rosegger, 1907, p. 42). Ona neizbežno otvara generalnu debatu o određenom značajnom političkom ili drugom pitanju, odnosno o radu i politici vlade ili delovanju pojedinog ministra. To interpelaciji daje značenje ne samo sredstva informacije, već i parlamentarne kontrole; 3) ono što interpelaciju suštinski razlikuje od poslaničkog pitanja i što je čini moćnim sredstvom u rukama poslanika, tj. opozicije u parlamentu, jeste upravo završna faza procedure sprovođenja interpelacije. Interpelacija se okončava glasanjem o dnevnom redu, koje implicira poverenje ili nepoverenje prema vladi. Tako, dok izglasavanje prostog prelaska na dnevni red ne izražava određeni stav parlamenta, dotle usvajanje obrazloženog dnevnog reda izričito oslikava poverenje, odnosno nepoverenje prema određenom ministru. Ako se iskazuje nepoverenje, sledi ostavka ministra ili ostavka cele vlade. Otuda je s pravom rečeno: „Predlog dnevnog reda je jedan vrlo čist način da se kaže Vladi da ona uživa ili ne uživa poverenje Skupštine. Ako dom odbaci dnevni red koji Vlada prihvata ili usvoji onaj koji Skupština pobija, ona mora dati ostavku” (Barthélemy, 1933, p. 703).

3. Razvoj instituta interpelacije kroz ustavnu i parlamentarnu istoriju Francuske

3.1. Treća i Četvrta francuska republika

Interpelacija je uvedena u Francuskoj Odlukom Konstituante, od 21. 7. 1791. godine (Morsher, 1973, p. 53), kao kvalifikovano pitanje upućeno članu vlade ili vladi u celini. U parlamentarnom sistemu vlasti u Francuskoj, vlada je snosila odgovornost pred oba doma Parlamenta. Razloge za ustanovljenjem ovakvog rešenja trebalo bi tražiti u želji ustavotvoraca (među kojima je pretegoao uticaj

konzervativaca) da se Senatu obezbedi aktivnija uloga. Međutim, čini se jasnim da je položaj Vlade koja mora da uživa poverenje dva doma, a ne samo jednog – slabiji. U praksi se događalo da su vlade bile prinuđene da podnesu ostavku zbog sukoba sa Senatom.⁵ Dešavalo se da vlada podnese ostavku, zbog toga što su njihovi zakonski predlozi, bivali usvojeni u Predstavničkom domu, ne i u Senatu (Jovičić, 1984, p. 139).⁶ Ustavnopravni sistem odgovornosti Vlade pred Senatom može biti kritikovan. Naime, Vlada je odgovarala samo pred jednim domom parlamenta, a ovaj se nije mogao raspustiti. S druge strane, Senat je mogao da primora Vladu na povlačenje, iako je ona istovremeno imala poverenje Donjeg doma izabranog na opštim (direktnim) izborima.

U Francuskoj je od osnivanja Treće republike u političkom životu učestvovalo više političkih partija. Tako su vlade, po pravilu, bile koalicione – u njima nije bilo unutrašnje kohezije, njihovi programi su proizlazili iz privremenih kompromisa, te je neizbežno dolazilo do unutrašnjih sukoba i, na kraju, njihovog raspada.⁷ Pri tome je potrebno napomenuti da je usled nekorišćenja prava raspuštanja Predstavničkog doma i neodržavanja izbora (koji bi eventualno promenili političku strukturu ovog doma) morala da se obrazuje nova vlada. U Predstavničkom domu neprestano su se odigravali politički manevri čiji je rezultat bio obaranje starih i formiranje novih vlada. Takođe, i stare i nove vlade često su se samo delimično razlikovale po sastavu, s obzirom na nepromenjenu višepartijsku strukturu parlamenta i neopodnost političkih dogovora, uz eventualnu promenu resora.

---

⁵ Žorž Klemanso je bio osnivač Radikalne partije (1901) i smatran je veštím političarem. On je bio jedan od premijera Treće francuske republike i njegova je vlada trajala, za tadašnje prilike, relativno dugo, odnosno nešto više od dve godine. Njegova politička veština došla je do izražaja kada je formirao prvu vladu 25. oktobra 1906. a koja je trajala do 24. jula 1909. Vlada Klemansoa je izgubila poverenje Senata – doma koji je nije birao, a ne donjeg doma (vid. Chagnolland, Quermonne, 1993, p. 431).

⁶ Poslovník o radu je regulisao da se u plenumu raspravlja najpre o tekstu zakona, koji je usvojen na sednici komisije, a ne o nacrtu zakona Ministarskog saveta. Zbog ovakve procedure, dešavalo se da je zakonski predlog komisije postajao zakon. Parlament je bio u to vreme istinska zakonodavna vlast, gde su zakonski predlozi egzekutive teško prolazili. Vlast se morala vršiti i u okolnostima kada je vlada u ostavci (ili joj je izglasano nepoverenje), a nova nije još izabrana (vid. Rogers, 1923, pp. 419-620). Drugo, izvršna vlast zahteva finansijska sredstva koja odobrava Parlament. Glasanje o budžetu je vid kontrole nad izvršnom vlašću. Postojale su situacije kada se vlada i parlament nisu mogli dogovoriti oko visine budžeta, što je uzrokovalo padove vlada. S obzirom na to, ustavni zakoni su bili nedorečeni kada je u pitanju izglasavanje budžeta, a politička praksa je postala takva da se to dešavalo svake godine. Primat Poslaničkog doma, pri glasanju za finansijske zakone (budžet), propisan je (čl. 8) Zakonom od 24. februara 1875. godine. Međutim, ovo je bilo bez značaja, jer je Senat mogao da odbije ovaj isti budžetski predlog (Rogers, 1923, pp. 425).

⁷ Za 65 godina „života” ove republike, promenjeno je 108 vlada (vid. Petrov, 2015, p. 131).

U Trećoj francuskoj republici bila je prisutna stabilnost političkog personala. Naime, promenilo se mnogo vlada, ali je krug lica, koja su se nalazila na ministarskim mestima, bio manje-više isti. Usled uvođenja interpelacije, vlade su se stalno nalazile u „opasnosti” da im povodom neke interpelacije (a one su u praksi bile podizane često) bude izglasano nepoverenje.

Francuskim poslovníkom iz 1791. godine bilo je predviđeno da interpelaciju može inicirati jedan ili više poslanika, ali je to bilo izričito normirano, kao neposredno pravo predsednika skupštine. Naime, predsednik skupštine mogao je da zatraži objašnjenja i obaveštenja od strane ministara, uz saglasnost skupštine. Interpelacija se podnosila pismeno, a na nju se odgovaralo usmeno. Francuskim poslovníkom je bio predviđen jedan dan u nedelji za pretres interpelacije, kako interpelacija ne bi sprečila redovan rad skupštine. Međutim, do češće upotrebe interpelacije dolazi tek od 1830. godine. Skupštinskim poslovníkom uvedene su sledeće novine: 1) interpelacija se imala podnositi u pismenom obliku; 2) za raspravu o interpelaciji se određivao poseban dan i 3) rasprava o interpelaciji mogla se završiti motivisanim prelaskom na dnevni red (Rosegger, 1907, p. 101).

Interpelacije su pravno i političko sredstvo kojim se ostvarivala politička odgovornost izvršne vlasti. Interpelacija se svakako razlikovala od poslaničkih pitanja. Interpelacijom se zahtevalo da se ministri izjasne povodom ličnih političkih akata ili pak politike celokupne vlade. Tim povodom mogla je započeti široka rasprava, koja je mogla otvoriti i pitanje političkog poverenja samog ministra, ali i cele vlade (Barthélemy, 1933, p. 110). Interpelaciju je mogao da predloži jedan ili više članova Parlamenta. Pisani predlog predavao se predsedavajućem, koji ga je potom javno čitao pred domom. Nakon toga, bio je određivan dan za interpelaciju. Međutim, ukoliko bi se interpelacija odnosila na delatnost iz oblasti unutrašnjih poslova, stvar se smatrala hitnom, pa se dan za interpelaciju nije mogao odlagati više od mesec dana. Ako bi se interpelacija odnosila na pitanja spoljnih poslova, vremenska ograničenja nisu postojala (Haoriou, 1923, pp. 580, 581). Od ovakve procedure moglo se odstupiti pod uslovom da je interpelirani ministar prihvatio da se odmah otvori rasprava ili da se, eventualno, obično pitanje pretvori u interpelaciju. Inače, u danu interpelacije vodila se opšta rasprava u domu u kojem je pokrenuta. Ona se okončavala glasanjem o prelasku na dnevni red. U slučaju „prostog” prelaska na dnevni red, interpelacija nije imala posledice. Međutim, u slučaju takozvanog „motivisanog” povratka na dnevni red, u formalno- procesnom smislu je mogao biti povratak „sa poverenjem”, kada nije bilo formalnih političkih posledica, mada ne i bez političkog značaja, ili pak povratak na dnevni red „bez poverenja”, u kom slučaju je vlada bila prinuđena da dà ostavku. (Haoriou, 1923, pp. 583).

Politička, pa i faktička moć domova da primoraju vladu da podnese ostavku je suština i smisao političke odgovornosti, koja je i suština parlamentarne

demokratije. Zbog toga je institutu interpelacije, kao „staroj” francuskoj ustanovi, pripisivan veliki značaj u okviru sistema podele vlasti toga vremena (Esmein, Nézard, 1921, p. 445).

Kasnije, u Trećoj republici, interpelacija dobija drugačiji oblik nego u pret-hodnom periodu jer se uvodi solidarna odgovornost ministara pred domovima, i to kako za opštu politiku vlade, tako i za njihove pojedinačne lične akte (Esmein, Nézard, 1921, p. 447). Doduše, i dalje je ostala nedoumica da li oba doma imaju pravo da traže ostavku vlade, odnosno da li je opravdano dati to ovlašćenje Senatu. Na prvi pogled to se kosi sa konzervativnom politikom i stavom gornjeg doma da ruši vlade i njene ministre. Senat takvu vrstu ovlašćenja nije imao ni u jednom parlamentarnom sistemu. S druge strane, u prilog ovakvom ovlašćenju Senata, izneti su argumenti da sam Ustav dodeljuje Senatu takvu mogućnost, a sa namerom da može da kontroliše i opoziva „opasne” i „revolucionarne” vlade. Najzad, ustavna praksa išla je u prilog ovakvom stavu, odnosno da Senat ima ova-kva ovlašćenja i da ih koristi u praksi. Zbog toga je ova rasprava konačno napu-štena (Popović, 1992, p. 509).

Institut interpelacije nesporno je moćno pravno, političko, ali i psihološko i moralno sredstvo. To otvara i pitanje praktičnih posledica interpelacije. Vlast Treće republike je bila predmet čestih polemika zbog nestabilnih vlada, a nestabilnost je, između ostalog, bila izazvana prekomernim pitanjima i interpelaci-jama (Dušanić, 2013, p. 359). Nesporno je da većina vlada nije trajala duže od pola godine, ali je bilo i onih sa mandatom od samo jednog dana. Iako je nesporno da su vlade bile napadane i obarane interpelacijama, ne može se zaključiti da je inter-pelacija bila uzrok političke nestabilnosti. Uzrok je, pre svega, u nestabilnim poli-tičkim prilikama toga vremena u Francuskoj. U redovnim prilikama, teško je od tako velikog broja različitih stranaka sastaviti stabilnu vladu. Za vreme političkih kriza, stvarane su vlade „nacionalnog jedinstva”, koje su opstajale više godina i manje su bile ometane interpelacijama – npr. slučaj vlade Poenkarea (1922–1924. i 1926–1928), koja je opstajala u vreme finansijske krize. Međutim, nakon pre-stanka krize, vlada je gubila mandat (Haoriou, 1923, p. 587). Sasvim je jasno i nesporno da sam institut interpelacije, ma koliko bio zastupljen u parlamen-tarnoj praksi, nije uzrokovao nestabilnost vlada. Ovome ide u prilog i činjenica da je istovremeno postojala stabilnost ministarskog položaja i u slučaju pada vlade. Naime, mnogi ministri su ostajali na istim političkim položajima ili su samo roti-rali ministarske resore. Tako da se ne može zaključiti da je institut interpelacije bio rušilačko političko sredstvo, ali je mogao imati i takve efekte ukoliko bi se neodgovorno koristio.

Ovakav „podređen” položaj izvršne vlasti u odnosu na zakonodavnu izaziva-ovao je vidljive potrebe i nestabilnosti vlade. Vlade nisu mogle da opstanu duže od

šest meseci. Ovakvi „napeti” odnosi parlamenta i vlade menjali su se u kriznim i ratnim periodima. U tim vanrednim situacijama, domovi su ipak pružali neophodno poverenje vladi, te je i njihov mandat bio znatno duži. To je i bilo potrebno da bi se omogućio kontinuitet u radu Vlade. Vlada je tako mogla nesmetano da donosi potrebne pravne i političke akte. Ovakvo političko stanje Treće republike i sve slabosti tadašnjeg sistema podele vlasti posledica su tada aktuelnih političkih snaga, ali i ustavnih rešenja Treće republike.

Ustavom iz 1946. započinje život Četvrte francuske republike. U novom ustavnom poretku, oslabljen je položaj gornjeg doma, Saveta Republike – on više nije bio ravnopravan sa Nacionalnom skupštinom u zakonodavnoj sferi i nije bilo ministarske odgovornosti pred Savetom. Osnovna intencija ustavotvoraca bila je racionalizacija, odnosno jačanje položaja vlade i povećanje njene efikasnosti (Jovičić, 1984, p. 143). Uvedena je isključiva odgovornost vlade pred Nacionalnom skupštinom. Ustavom je eksplicitno predviđeno da ministri nisu odgovorni pred Savetom Republike (Constitution of the French Republic, “Journal Officiel,” October 28, 1946, art. 48).⁸ Član 53 Ustava iz 1946. daje značajno pravo ministrima da mogu da prisustvuju svim sednicama oba doma, kao i njihovim komisijama. Pored toga, oni imaju i ustavno ovlašćenje da mogu uzimati reč u diskusiji na njihovim sednicama. Ustavom je bilo predviđeno da predsednik Vlade može svoja ovlašćenja preneti na jednog od ministara, iako nije izričito pomenuta funkcija potpredsednika Ministarskog saveta ili zamenika premijera.

Suštinska pretpostavka za stabilizaciju institucionalnog okvira i ostvarenje svrhe racionalizacije bila je promena partijskih prilika i međupartijskih odnosa u smislu postojanja manjeg broja koherentnih i jakih partija spremnih na ostvarivanje čvrstih oblika saradnje. Međutim, ta pretpostavka se nije ostvarila jer je politička scena u Francuskoj ostala uglavnom ista kakva je bila za vreme Treće republike. Značajnu promenu u odnosu političkih snaga, posle Drugog svetskog rata na strani leve, činilo je jačanje Komunističke partije Francuske.⁹ Spletom novonastalih političkih okolnosti, a u uslovima velike podeljenosti parlamentarne vlasti, izvršna vlast je i dalje bila podređena legislativi. To je umanjilo njenu efikasnost. Raskorak između normativnog i stvarnog pojavio se ubrzo i nakon formiranja nove francuske republike. Pokušaj racionalizacije, ipak, nije uspeo.

Pravo interpelacije u periodu Treće i Četvrte republike bilo je najčešći povod pada vlade u parlamentu. Naime, tri petine francuskih vlada Treće i Četvrte

---

⁸ Constitution of the French Republic, “Journal Officiel,” October 28, 1946, translated by French Embassy, Press and Information Division, 610 Fifth Avenue, New York 20, N.Y. Dostupno na: <https://www.elysee.fr/en/french-presidency/the-constitution-of-27-october-1946>, (2.2.2022).

⁹ U političkom životu značajnu ulogu je imalo nekoliko većih partija – dve partije leve: socijalisti i komunisti i više buržoaskih partija na levom i desnom centru (Jovičić, 1984, p. 144).

republike razrešeno je korišćenjem ovog instituta. Prva francuska vlada Četvrte republike je, u nešto više od dve godine, odgovarala na 218 interpelacija (Esmein, Nézard, 1921, p. 449).

3.2. *Peta francuska republika*

Donošenjem Ustava iz 1958. godine i stvaranjem Pete francuske republike¹⁰ uveden je polupredsednički, odnosno „francuski model” organizacije vlasti (Duverger, 1980, p. 164). Dolazi do promene u položaju parlamenta. Nacionalna skupština i Senat više nemaju raniji značaj. Mada redosled izlaganja o organima državne vlasti u tekstu ustava ne mora da navede na zaključak koja je državna vlast i najvažnija, to se iz francuskog ustava, ipak, može zaključiti. Ustavotvorac je na prvo mesto postavio samog predsednika Republike, na drugo Vladu, a parlament je na trećem mestu (Rapajić, 2017, p. 319).

Karakteristika sistema podele vlasti Pete republike je postojanje jakog šefa države uz zadržavanje Vlade, sa premijerom i ministrima, koji su ostali politički odgovorni parlamentu.¹¹ Dok su prethodne dve republike imale formalnu bicefalnu izvršnu vlast, podeljenu između Ministarskog saveta i Vlade, s druge strane, u Petoj francuskoj republici, izvršna vlast je koncentrisana u rukama jakog šefa države.

Polupredsednički model ipak ne predstavlja samo „sintezu parlamentarnog i predsedničkog sistema”, već kako je istakao Moris Diverže (1980, p. 165), to je sistem u kojem se smenjuju „predsedničke i parlamentarne faze”. U polupredsedničkom sistemu postoji vlada, koja odgovara parlamentu jer i sama proizilazi iz njega, kao i pravo šefa države da upotrebi disoluciju, a toga nema u izvornom predsedničkom sistemu. S druge strane, Sartori (2003, p. 147) ističe da je francuski poluprezidencijalizam postao autentičan mešoviti sistem, zasnovan na fleksibilnoj strukturi vlasti, odnosno na dvoglavoj izvršnoj vlasti, čija se „prva” glava menja u zavisnosti od

¹⁰ Pozitivnim ishodom referendumskog glasanja, na snagu stupa novi Ustav Francuske, 4. oktobra 1958. godine. Taj datum se smatra rađanjem Pete francuske republike. Pisci ovog novog ustava bili su inspirisani idejama Šarla de Gola za snažnu izvršnu vlast, a koje je on izneo u svom ranijem govoru još 1946. godine, pre donošenja Ustava IV Republike. To je po njemu bio jedini izlaz iz problema sa kojima će se u budućim posleratnim godinama suočavati francusko društvo (Chagnolland, Quermonne, 1993, p. 649). U ovom slučaju De Gol je imao nameru da se osnaži institucija šefa države, za razliku od prethodnih ustavotvoraca koji su težili da postave izvršnu vlast na čvršće temelje putem snaženja institucije Ministarskog saveta.

¹¹ Vladu čine ministri različitog ranga, na čijem čelu se nalazi prvi ministar. Ministri zajedno sa premijerom, formalno se sastaju u Savetu ministara. Savetom ministara predsedava predsednik Republike koji nije deo Vlade. Međutim, članovi Vlade su niži ministri koji ne ulaze u sastav Saveta ministara (Rapajić, 2017, p. 293).

većinskih kombinacija.¹² Sa jedinstvenom većinom, predsednik preovladava nad premijerom i primenjuje se materijalni ustav (konvencije ustava). Obratno, i alternativno, sa razdvojenom većinom, premijer kojeg podržava njegova sopstvena parlamentarna većina, jeste taj koji „preovladava”, i zato što mu formalni ustav (dokument ustavnog teksta) daje pravo da vlada za svoj račun.

Izvršna vlast je u polupredsedničkom sistemu i formalno i realno bicefalna, za razliku od predsedničkog, gde je ona formalno i faktički monocefalna. Osobina zajednička za oba sistema jeste izbor šefa države od strane građana. Na taj način on ima identičan legitimitet kao i zakonodavna vlast – parlament. U ovom sistemu građani na izborima dva puta izražavaju svoju volju. Jednom pri neposrednom izboru narodnih predstavnika, a drugi put pri izboru predsednika republike. Na drugoj strani stoji parlamentarni sistem, gde se neposredna volja naroda izražava samo jednom – na parlamentarnim izborima. U predsedničkom i polupredsedničkom sistemu, predsednik poseduje značajna izvršna ovlašćenja, koja mu omogućavaju da bude efektivni deo egzekutive, što nije slučaj sa šefom države u parlamentarnom sistemu (Duverger, 1980, p. 166).

U Petoj francuskoj republici, institut interpelacije ne postoji u svom klasičnom obliku. U parlamentarnoj proceduri su bile predviđene dve vrste poslaničkih pitanja, koja su obezbeđivala debatu i javnost kontrolnog postupka. To su pismena i usmena pitanja, koja mogu biti „sa debatom” i „bez debate”. Postupak postavljanja pisanih poslaničkih pitanja omogućava da se članovi Vlade pitaju o funkcionisanju upravnih službi i vođenju javne politike. U prvih 15 godina Pete francuske republike broj ovakvih poslaničkih pitanja je iznosio u proseku od 4000 do 5000 godišnje. Poslanici su učestalije koristili ovo kontrolno političko sredstvo od sredine 1970-ih (Duverger, 1964, pp. 295-297). Ova vrsta poslaničkih pitanja se mogu postavljati tokom cele godine i ona imaju lični karakter, odnosno posledica su lične poslaničke inicijative. Broj ovih pisanih pitanja nije bio ograničen. Ona su se objavljivala zajedno sa odgovorima u Službenom glasniku. Odgovori ministara na ova pisana pitanja oslikavali su konkretan pravni i politički stav Vlade.

Pored pisanih pitanja mogu se postavljati i usmena pitanja, koja su inače manje brojna. Ova, inače veoma aktuelna, politička pitanja mogla su biti postavljana na plenarnim sednicama. Inače, „barem jedna sednica nedeljno je obavezno rezervisana za pitanja članova parlamenta i odgovore Vlade” (čl. 48, st. 3

---

¹² Ustavni sistem Republike Srbije sa neposrednim izborom predsednika i vladom koja proističe iz skupštine, čine naš sistem mešovitim, predsedničkoparlamentarnim, što u praksi otvara pitanje odnosa neposredno i posredno izabranog predstavnika bicefalne egzekutive. U slučaju dominacije jedne političke stranke ili koalicije koja „daje” i predsednika i premijera, postavlja se pitanje prevelike koncentracije moći i potrebe da se ona ogleda i kroz položaj predsednika i kroz položaj premijera (vid. Vučković, 2019, p. 138).

Ustava iz 1995. godine). Formalan naziv za usmena pitanja glasi „pitanja Vladi”. Pitanja Vladi su rezultat „spontane” aktivnosti poslanika, koja je posebno dobila na značaju posle konstitucionalizacije (Prakke & Kortmann, 2004, p. 276). Ova pitanja mogu biti veoma sažeta. Ona se mogu podneti predsedniku doma najkasnije do pred sam početak zasedanja. Celokupna Vlada je, po pravilu, spremna i u poziciji je da može da daje odgovore na postavljena pitanja. Nakon odgovora Vlade, odnosno njenog člana, na postavljeno pitanje, nije bilo moguće uputiti novo poslaničko pitanje.

4. Interpelacija u Francuskoj danas

Institut interpelacije u Francuskoj više ne predstavlja *materia constitutio-nis*, već je regulisan Poslovníkom Nacionalne skupštine Francuske (Rules of procedure of the National Assembly of France - RNA, Januaru 2007, art. 156).¹³ Procedura interpelacije odvojena je u formalnom smislu od zahteva za glasanje o poverenju, ali se mnogi njeni elementi poklapaju upravo sa parlamentarnom procedurom izglasavanja nepoverenja vladi. Poslanik koji želi da interpelira Vladu obaveštava o tome predsednika Nacionalne skupštine u toku javne sednice. On je dužan da svoj predlog potkrepi istim aktima koji se zahtevaju i prilikom podnošenja zahteva za glasanje o poverenju (Pejić, 2011, p. 212). Interpelativni zahtev mora biti podržan od strane jedne desetine poslanika Nacionalne skupštine, a u pogledu postupka predaje, upisa u dnevni red, diskusije i glasanja, važe ista pravila kao u postupku glasanja o poverenju. Jedini izuzetak je da inerpelant može da traži reč, po pravu prioriteta (RAN, art. 156. par 2).

Rasprava po interpelativnom zahtevu u francuskoj Nacionalnoj skupštini odvija se po sledećim pravilima. Najpre, Konferencija predsednika utvrđuje globalno vreme za pojedine grupe u srazmeri sa njihovom numeričkom snagom u parlamentu. Pravilo je da svaka grupa raspolaže vremenom za govor od 30 minuta i to za govornika koga je sama odredila. Predsednik Skupštine određuje redosled. Kao poslednji u nizu govornika, reč uzima premijer ili član vlade, kako bi mogao da odgovori svim učesnicima u raspravi (RAN, art. 132). Po završetku rasprave pristupa se glasanju u kome učestvuju samo poslanici naklonjeni predlogu o odbijanju poverenja (RAN, art. 154). Uzdržani glasovi i glasovi poslanika, koji su izostali sa sednice Skupštine računaju se kao glasovi „za” vladino

¹³ Rules of procedure of the National Assembly of France - RNA, Januaru 2007. This English translation was prepared under the responsibility of the European Affairs Department of the National Assembly. Dostupno na: https://www.legislationline.org/download/action/download/id/2084/file/France_Rules_Procedure_NationalAssembly_2007htm/preview (3.2.2022).

poverenje. Postupak po interpelativnom zahtevu obavezno se završava glasanjem o poverenju vladi, što ukazuje da se radi o značajnom i delotvornom sredstvu parlamentarne kontrole.

5. Zaključak

Parlamentarni sistem je prilagodljiv i javlja se u brojnim oblicima i varijantama. Parlamentarizam se kombinuje, više ili manje uspešno, sa elementima predsedničkog sistema i institucijama direktne demokratije. Posle dvovekovnih pokušaja da se definiše esencija parlamentarizma, nesporna je konstitutivna odgovornost vlade, koja mora uživati skupštinsko poverenje. Primena interpelacije kao oblika parlamentarne kontrole, zatvara krug političke igre u parlamentarnom režimu. S jedne strane, opozicija uvek ima nešto da zameri vladinoj akciji i delovanju, bez obzira koliko njen rad bio ispravan. S druge strane, vlada se uvek poziva na činjenicu da zemljom upravlja na osnovu poverenja parlamentarne većine i da nema razloga da se povinuje javnoj diskusiji njenih akata. Za razliku od poslaničkih pitanja, koja se mogu svrstati u grupu akcionih instrumenata za delovanje parlamenta prema izvršnoj vlasti bez direktne sankcije, interpelacija može da stavi u izgled političku odgovornost vlade sa efektima ostavke ili izglasavanje nepoverenja vladi ili jednom njenom članu.

Parlamentarni sistem, struktura i odnos institucija u jednoj državi zavise od kompleksa političkih, istorijskih, ekonomskih odnosa i prilika. Francuska je za vreme Treće i Četvrte republike, što je razdoblje od gotovo dva veka, funkcionisala po modelu višepartijskog sistema. Ona je imala koalicionu vladu jer se ona nije mogla formirati od strane samo jedne političke opcije. Istovremeno, politički i ustavni sistem Francuske, tog vremena, karakterističan je i po izuzetno nestabilnoj i kratkotrajnoj vladi, što je često rezultiralo i njenim padom. Kao političko kontrolno sredstvo u tom postupku, nesporno je korišćeno pravo interpelacije.

Ustav Pete francuske republike ne poznaje institut interpelacije, dok važeći poslovnik reguliše interpelaciju kroz formalno „jedva vidljivo” razlikovanje od instituta glasanja o poverenju vladi. Ovakvim normiranjem, odnosno izostavljanjem normiranja, uz ograničenja poput određenog kvalifikovanog broja podnosilaca, vremena kada se može podneti, roka u kojem se o njoj raspravlja, primetna je tendencija uspostavljanja kontinuiteta stabilnosti vlade, kroz otežavanje postupka političke odgovornosti. Politički posmatrano, pravo na podnošenje interpelacije ne znači mnogo ako vlada raspolaže snažnom i jedinstvenom parlamentarnom većinom, čiji politički program ona sledi u svojoj aktivnosti. Tada je izvesno da će interpelacija biti iskorišćena za potvrdu i jačanje pozicije vlade.

Ipak, i u ovakvim odnosima političkih snaga na relaciji vlada–parlament, interpelacijom se može, uz pomoć argumentovane kritike, uzdrmati ugled vlade u redovima parlamentarne većine, kao i u očima javnosti. U tom slučaju, vlada može biti primorana da postavi pitanje svog poverenja u parlamentu ako smatra da joj je to potrebno. Najzad, da bi se razumela nužnost transformacije interpelacije iz pravnog ideala u praktično-politički mehanizam parlamentarne kontrole, prilikom uređivanja ovog instituta trebalo bi jasno odvojiti interpelaciju od poslaničkih pitanja, kako po sadržaju, tako i po dejstvu, ali, s druge strane, voditi računa da se ne približi sasvim predlogu za izglasavanje nepoverenja vladi, tako da svako negativno izjašnjavaње o radu vlade povodom interpelacije automatski znači i pad vlade.

Literatura

- Barthélemy, J. 1925. *Le gouvernement de la France*. Paris: Payot.
- Bruyneel, G. 1978. Interpellations, questions et procédures Analogues. *Informations constitutionnelles et parlementaires*, 28 (116), pp. 66-89.
- Chagnolland, D. & Quermonne, J. 1996. *Le Gouvernement de la France sous la Ve République*. Paris: Fayard.
- Dimitrijević, P. 2016. *Upravno pravo*. Niš: Atlantis.
- Dušanić, S. 2013. Odnos izvršne i zakonodavne vlasti u Trećoj francuskoj republici. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 61(1), pp. 346-368. Dostupno na: https://anali.rs/xml/201-/2013c/2013-1c/Anali_2013-1_346-368.pdf, (1.2.2022).
- Duverger, M. 1980. A New Political System Model: Semi-presidential government. *European Journal of Political Research*, 8 (2), pp. 165-264.
- Duverger, M. 1964. *Introduction à la politique*. Paris : Gallimard.
- Esmein, A. & Nézard, H. 1921. *Eléments de droit constitutionnel français et comparé, II*. Paris: Recueil Sirey.
- Haoriou, M. 1923. *Précis de droit constitutionnel*. Paris : Recueil Sirey.
- Jovanović, S. 1924. *Ustavno pravo Srba, Hrvata i Slovenaca*. Beograd: Gece Kona.
- Jovičić, M. 1984. *Veliki Ustavni sistemi, elementi za jedno uporedno ustavno pravo*. Beograd:Ivo Svetozar Marković.
- Kovačević, A. 2021. Izvršna vlast u Vidovdanskom ustavu. U: Đorđević, S., Vučković, J. (ur.) *100 godina od Vidovdanskog ustava*. 2021. Kragujevac: Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Institut za pravne I društvene nauke. pp. 247-263.
- Lonačar, Z. 2000. *Odgovornost ministara*. Doktorska disertacija, Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu, Pravni fakultet.
- Marković, R. 2014. *Ustavno pravo*. Beograd: Pravni Fakultet Univerziteta u Beogradu Centar za izdavaštvo i informisanje.

- Miladinović, Ž. 1929. *Parlamentarno pravo nterpelacije, Le droit d'interpellation = Das Parlam. Interpellationsrecht : proučavanje o pravno-historikom razvitku i pravnom sravnjenju, jedinom do najnovijeg vremena, u raznim državama, naročito našoj i balkanskim, sa vrlo kratkim saveznim pogledima na modernu odgovornost ministara i parlamentsku kontrolu nad upravom države*. Subotica.
- Morsher, S. 1973. *Die parlamentarische Interpellation*: Berlin : Duncker & Humblot.
- Nikolić, P. 1998. Interpelacija. U: Jovičić, M. (ur.) *Vlada - Položaj u sistemu; ostvarivanje u praksi; funkcija vlade; šta valja menjati?: materijal sa okruglog stola organizovanog 16. aprila 1998*. Beograd: Jugoslovensko udruženje za Ustavno pravo, pp. 77 - 87.
- Pajvančić, M. 2008. *Parlamentarno pravo*. Beograd: Fondacija Konrad Adenauer.
- Pastor, B. 2019. Izazovi ostvarivanja efikasne i delotvorne nadzorne funkcije parlamenta sa posebnim osvrtom na interpelaciju. *Srpska politička misao*. 3 (26). pp. 195-216. Dostupno na: <https://ips.ac.rs/wp-content/uploads/2019/11/SPM-65-8.pdf>, (1.10.2022.)
- Pejić, I. 2011. *Parlamentarno pravo*. Niš: Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, Centar za publikacije.
- Petrov, V. 2015. *Parlamentarno pravo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu i Dosije studio.
- Popović, D. 1992. Parlamentarizam u Trećoj francuskoj republici. *Arhiv za pravne i društvene nauke: organ Pravnog fakulteta Univerziteta beogradskog*, 48 (3-4), pp. 507-533.
- Prakke, L. & Kortmann, C. 2004. *Constitutional Law of 15 EU Member States*. Deventer: Kluwer Legal Publishers.
- Rapajić, M. 2017. *Izvršna vlast u polupredsedničkim sistemima*. Doktorska disertacija, Kragujevac: Univerzitet u Kragujevcu Pravni fakultet.
- Rogers, L. 1923. Parliamentary Commissions in France. I. *Political Science Quarterly*, 38(3), pp. 413-442.
- Rosegger, H. L. 1907. *Das Parlamentarische Interpellationsrecht: rechtsvergleichende und politische Studie*. Duncker & Humblot.
- Sartori, Đ. 2003. *Uporedni ustavnopravni inženjering*, Beograd: „Filip Višnjić“.
- Mischelr, E. & Ulbrich, J. 1895. *Österreichisches Staatswörterbuch: Handbuch des gesammten österreichischen öffentlichen Rechtes, III*. Alfred Hölder.
- Vučković, J. 2019. Odnos predsednika Republike i Vlade u Ustavu i ustavnom zakonodavstvu Republike Srbije. U: Mićović M. (ur.), *Usklađivanje pravnog sistema Srbije sa standardima EU: zbornik radova. Knj 7*. Kragujevac: Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu Institut za pravne i društvene nauke, pp. 137-151. Dostupno na: <http://institut.jura.kg.ac.rs/images/Projekti/6%20Uskladjivanje%20PSS/8.%20Uskladjivanje%20pravnog%20sistema%20Srbije%20sa%20standardima%20EU%20knjiga%207.pdf>, (3.2.2022).
- Zorn, P. 1895. *Das Staatsrecht des Deutschen Reiches, Band 1: Das Verfassungsrecht*. Berlin: De Gryuter.

Pravni izvori

Constitution of the French Republic, "Journal Officiel," October 28, 1946, translated by French Embassy, Press and Information Division, 610 Fifth Avenue, New York 20, N.Y. Dostupno na: <https://www.elysee.fr/en/french-presidency/the-constitution-of-27-october-1946>, (2.2.2022).

Rules of procedure of the National Assembly of France - RNA, Januaru 2007. This *English translation was prepared under the responsibility of the European Affairs Department of the National Assembly*. Dostupno na: https://www.legislationline.org/download/action/download/id/2084/file/France_Rules_Procedure_NationalAssembly_2007htm/preview (3.2.2022).